

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้บุคคล มีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้การศึกษายเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 1-2)

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 มาตรา 35 กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 34(2) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 เฉพาะที่เป็นโรงเรียนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 28) โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้สถานศึกษา ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 33)

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องมือที่คอยกำหนดทิศทางในการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามความมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน หลักสูตรที่ดีต้องมาจากการวางแผนงานที่รัดกุม กำหนดจุดมุ่งหมายกำหนดเนื้อหาวิชา จัดกระบวนการเรียนการสอนและประเมินผลที่เหมาะสม สอดคล้องกับพื้นฐานทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมและเทคโนโลยี สนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น (นพเก้า ฌ พัทลุง. 2550 : 3, 13)

ภารกิจในการบริหารจัดการศึกษาที่สำคัญของสถานศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสามารถในการแข่งขันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัด ความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และการกระจายอำนาจการศึกษาลงไปยังท้องถิ่นโดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนดังนั้นเพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม จำเป็นต้องมีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่มทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เห็นความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนความร่วมมือ ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนการวางแผน และดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 34)

ตามมาตรา 20 แห่งพระราชระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช 2534 มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2534 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 แทนหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าทุกระดับที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้ไว้ก่อนหน้านี้ เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๖ และเวลาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นไปดังนี้

ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียน ทั้งนี้ให้เริ่มให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อ ในชั้นเรียนที่เป็นไปตามลำดับข้างต้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 35)

ดังนั้นสถานศึกษาทุกสถานศึกษาต้องนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้ ซึ่งหน้าที่สำคัญของสถานศึกษาคือจะต้องจัดทำหลักสูตรของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 29) การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ หลายประเภท ได้แก่ การจัดทำเอกสาร แผนการสอน โครงการสอน การเตรียมบุคลากร การบริหารหลักสูตร การบริการหลักสูตร การดำเนินการสอนตามหลักสูตร การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร (สังัด อุทรานันท์. 2532 : 111)

การประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษา เป็นกระบวนการที่เป็นกลไกของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการจากบุคคลทุกระดับ ทุกอาชีพ ในการกำหนดการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษา จะทำให้ทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริง สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ที่จะเป็นดัชนีบ่งชี้ทำให้วางแผนได้ตรงเป้าหมาย เพื่อแก้ปัญหาได้ถูกจุด และพัฒนาได้ตามนโยบาย ช่วยให้การดำเนินการตามแผนราบรื่น สามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคอย่างได้ผล (สมสมัย เนคมานุรักษ์. 2539 : 6) เพื่อให้การใช้หลักสูตรศึกษายบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพนั้น การประเมินการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบจะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการปรับปรุง พัฒนาให้ชัดเจนเหมาะสมยิ่งขึ้น เพราะการประเมินการใช้หลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2535 : 217)

โรงเรียนขนาดเล็ก เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา การบริหารจัดการศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาด้านนักเรียนมีคุณภาพค่อนข้างต่ำและการขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : ออนไลน์) จากรายงานสรุปผลการประชุม

เพื่อจัดทำแผนพัฒนาระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ด้านสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าด้านการจัดทำหลักสูตร ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรยังไม่ชัดเจน การจัดทำหลักสูตรในสาระที่ไม่มีความรู้ความชำนาญ ขาดความมั่นใจในการนำหลักสูตรไปใช้ มีเวลาจัดทำหลักสูตรน้อย ขาดการทบทวน ตรวจสอบ ทำให้หลักสูตรไม่สมบูรณ์ขาดคุณภาพ และในการจัดทำหลักสูตรใช้งบประมาณสูงแต่โรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอ ด้านการบริหารจัดการ บุคลากรมีความรู้ความสามารถไม่ตรงตามสาขาวิชาเอก บุคลากรไม่ให้ความร่วมมือ ขาดความตระหนัก ไม่กระตือรือร้นในการปฏิบัติ ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูขาดความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ การสอนแบบบูรณาการ ด้านสื่อการเรียนการสอนมีความขาดแคลนไม่เพียงพอ มีสภาพเก่าชำรุด ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียน ไม่มีความหลากหลาย ขาดสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ครูไม่มีเวลาศึกษาค้นคว้าและจัดทำสื่อ ครูขาดความรู้และทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยี และสื่อที่ครูผลิตขึ้นเองไม่ได้มาตรฐาน ด้านการพัฒนาผู้เรียน ครูขาดความเข้าใจในการจัดกิจกรรมและดูแลช่วยเหลือไม่ทั่วถึง ด้านการวัดและประเมินผลครูขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะและขาดแนวทางการสร้างเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย ด้านการนิเทศ ขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมน้อย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. 2548 : 1-3) และปัญหาในการประเมินการใช้หลักสูตร ได้แก่ ขาดการวางแผน การกำหนดเวลาไม่เหมาะสม คณะกรรมการประเมินขาดความเชี่ยวชาญ ความไม่เที่ยงตรงของข้อมูล ปัญหาด้านวิธีการประเมิน การประเมินทั้งระบบมีจำนวนน้อย ความไม่ต่อเนื่องและเกณฑ์การประเมินไม่ชัดเจนทำให้ผลการประเมินไม่เป็นที่ยอมรับและไม่ได้นำผลไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 202-204)

โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภักดิ์ โรงเรียนวัดลาดระโงง เป็นโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดเล็กโดยทั่วไป จากการสังเกต สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มย่อยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นปีที่ 3 ซึ่งปีการศึกษา 2548 จะผลิตผู้เรียนตามหลักสูตรใหม่โดยจะต้องจัดดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในการบริหารการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ แต่ปัญหาที่พบคือการประเมินผลไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ขาดความรอบคอบและไม่คลอบคลุม การมีเวลาจำกัด ความไม่ต่อเนื่อง เกณฑ์การประเมินไม่ชัดเจน ความรู้ความสามารถของผู้ประเมิน จึงเป็นปัญหาสำคัญของการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษางานวิจัยการบริหารหลักสูตรของ สมศักดิ์ บุญดีกุล (2539 : บทคัดย่อ) พบว่า โรงเรียนมีการมอบหมายงานตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ จัดให้มีแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน จัดทำคู่มือครู เอกสารแนะนำการใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน จัดประชุมชี้แจงหลักสูตรให้นักเรียนเกี่ยวกับแผนการเรียนแต่ละระดับชั้น จัดเอกสารหลักสูตรและวัสดุ สื่ออุปกรณ์ สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน จากการศึกษาคำนำใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของ วิไลวรรณ ภูดี (2539 : บทคัดย่อ) พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรของโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ ความเข้าใจในการวางแผนการใช้หลักสูตร ครูไม่เห็นความสำคัญของการเตรียมบุคลากร จำนวนครูไม่เพียงพอ ครูขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอน การผลิตเอกสาร และสื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรไม่เป็นระบบ เอกสารปรับปรุงหลักสูตรไม่เพียงพอขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการสอนซ่อมเสริม การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรไม่เป็นระบบและบุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลการใช้หลักสูตร และจากการศึกษางานวิจัยการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาของ ศศิธร คดชาคร (2546 : บทคัดย่อ) พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาการดำเนินการบริหารหลักสูตรคือการจัดกิจกรรมการเรียนของผู้เรียน การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในและการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกเท่ากัน (ร้อยละ 56.7) และการจัดทำรายงานผลการเรียนรู้ (ร้อยละ 53.3) ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า โรงเรียนมัศึกษามีปัญหาขาดเอกสารคู่มือการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล ครู อาจารย์ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ

จากสภาพปัญหาและความต้องการดังกล่าว ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้วิจัย จึงมีข้อสงสัยเกี่ยวกับแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กกว่าควรมีลักษณะอย่างไร เมื่อได้นำแนวทางไปทดลองใช้ใน โรงเรียนขนาดเล็กแล้ว ผลของการใช้แนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ขนาดเล็ก เป็นอย่างไร

เพื่อเป็นการหาคำตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้วิจัย จึงมีความประสงค์จะพัฒนาแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก ตามแนวทางการประเมินผล 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขึ้นกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินผลการใช้หลักสูตร ขึ้นวางแผนออกแบบการประเมินผล การใช้หลักสูตร ขึ้นเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลการใช้หลักสูตร ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลการใช้หลักสูตร ขึ้นรายงานผลการประเมิน โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research : PAR) เพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูได้นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษายกระดับพื้นฐานที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษายกระดับพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวงค์ และโรงเรียนวัดลาดระโห่ง
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษายกระดับพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวงค์ และโรงเรียนวัดลาดระโห่ง

ข้อตกลงเบื้องต้น

การพัฒนาแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษายกระดับพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวงค์ และโรงเรียนวัดลาดระโห่ง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวงค์ และโรงเรียนวัดลาดระโห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพบริบทและร่วมสนทนากลุ่มกับผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และกรรมการสถานศึกษายกระดับพื้นฐาน ทั้ง 3 โรงเรียน เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและร่วมกันสร้างแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษายกระดับพื้นฐาน เพื่อนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยที่ประชุมมีมติเห็นว่าโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีสภาพบริบทที่คล้ายคลึงกัน จึงเลือกแบบเจาะจงให้ทดลองใช้กับโรงเรียนวัดท่าใหม่ ด้วยเหตุผล 4 ประการ ได้แก่

1. เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการใช้หลักสูตรการศึกษายกระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษายกระดับพื้นฐาน
2. บุคลากรในโรงเรียนมีความต้องการใช้แนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษายกระดับพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น
3. บุคลากรในโรงเรียนมีความพร้อมและเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. สถานที่สะดวกและปลอดภัยในการเดินทางและดำเนินการวิจัย

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้แนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยที่ผู้อำนวยการโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนขนาดเล็กสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้แนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก

1. หน่วยในการวิเคราะห์

โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการพัฒนาแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี้ คือ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 กรณีศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวังค์ และโรงเรียนวัดลาดระโง

3. ตัวแปรที่ศึกษา

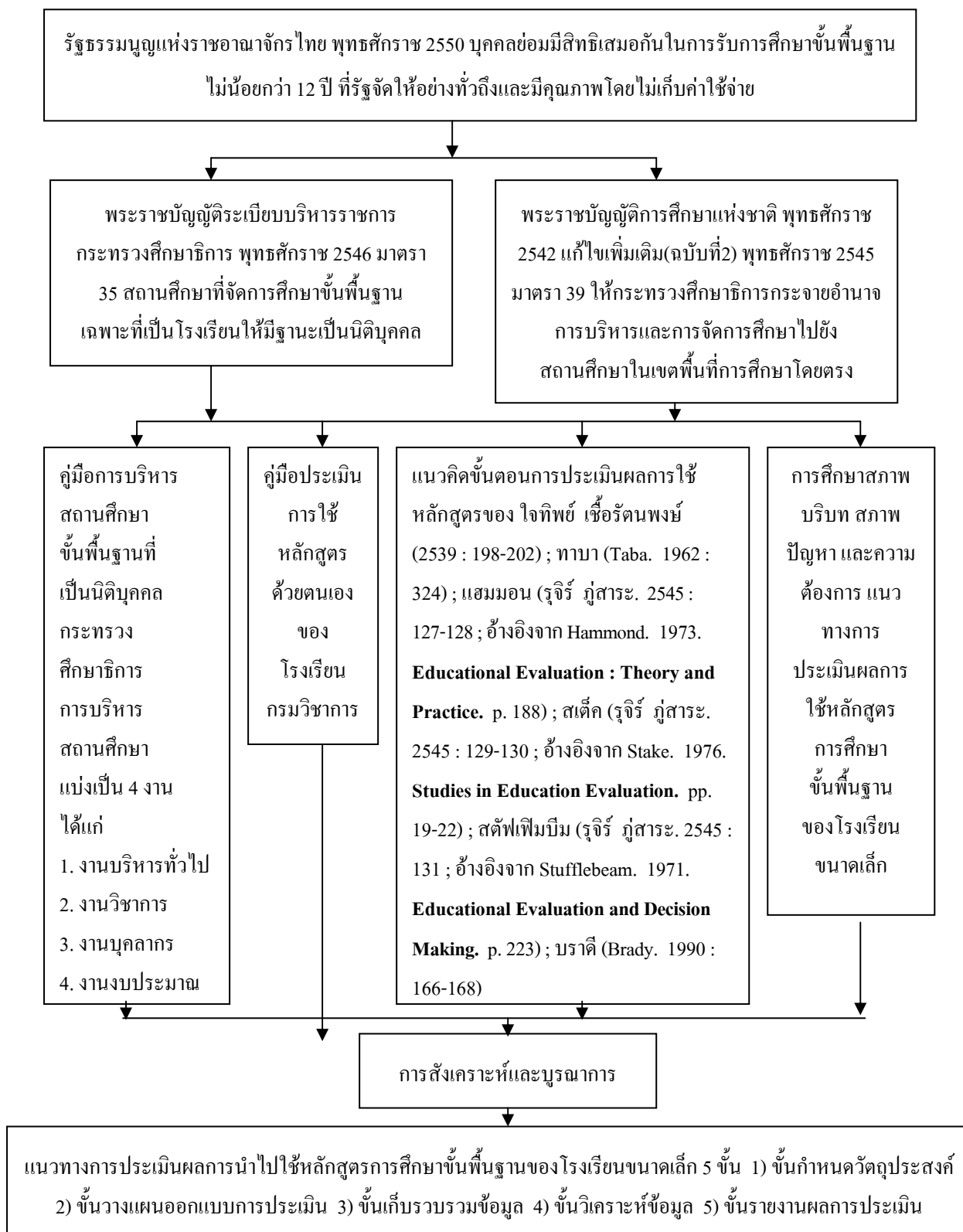
3.1 พัฒนาแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก

3.2 ผลการพัฒนาแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก

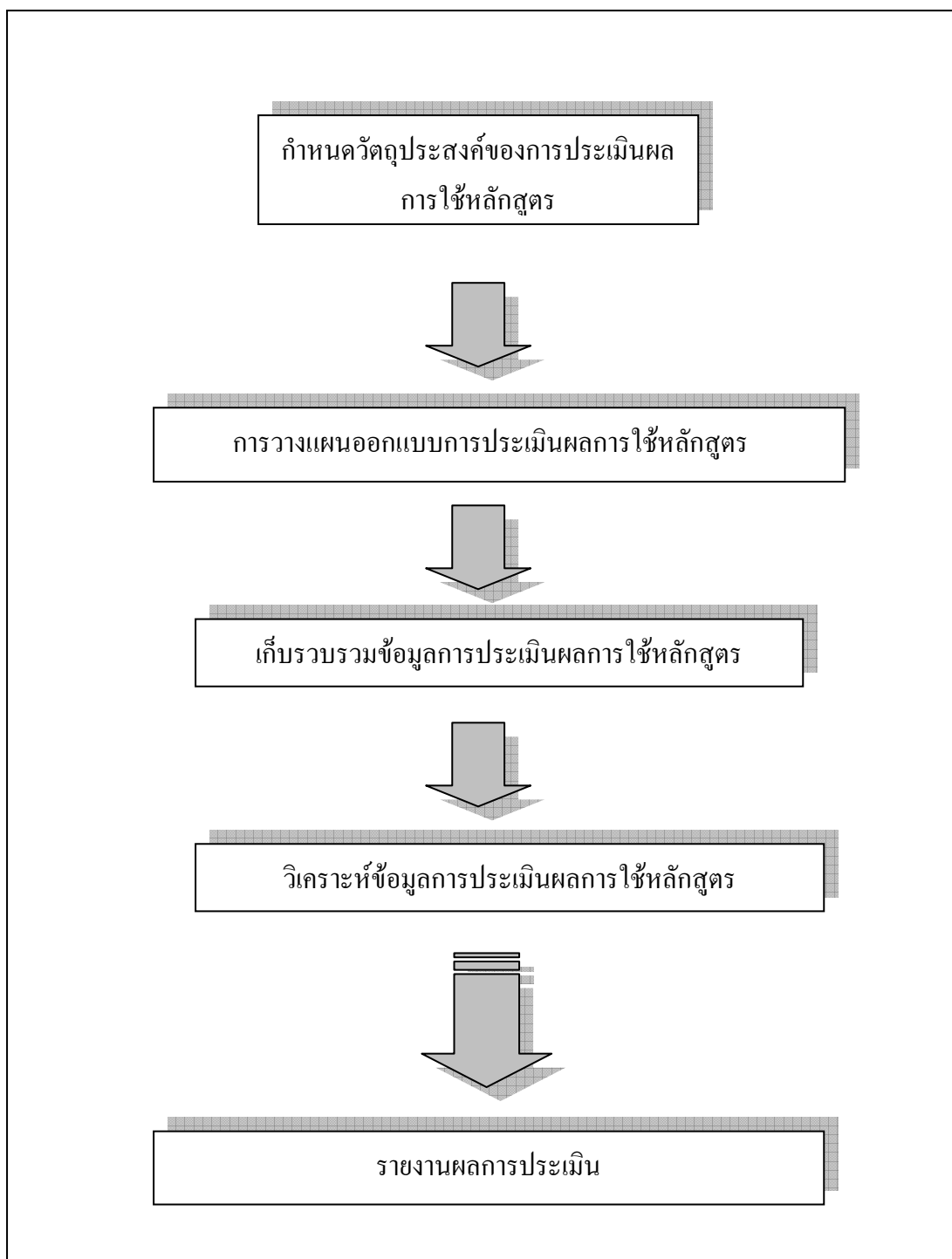
4. กรอบความคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 33-34) ; คู่มือประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียน (กรมวิชาการ, 2535 : 10-12) สังเคราะห์และบูรณาการร่วมกับแนวคิดขั้นตอนการประเมินผลการใช้หลักสูตรของ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 198-202) ; ทาบา (Taba, 1962 : 324) ; แฮมมอน (รุจิรี ภู่อาระ, 2545 : 127-128 ; อ้างอิงจาก Hammond, 1973.

Educational Evaluation : Theory and Practice. p. 188) ; สเด็ค (รุจิรี ภู่อาระ. 2545 : 129-130 ; อ้างอิงจาก Stake. 1976. **Studies in Education Evaluation.** pp. 19-22) ; สด็ฟเฟิมบีม (รุจิรี ภู่อาระ. 2545 : 131 ; อ้างอิงจาก Stufflebeam. 1971. **Educational Evaluation and Decision Making.** p. 223) ; บราดี (Brady. 1990 : 166-168) และการศึกษาสภาพบริบท สภาพปัญหาและความต้องการแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สรุปรูปและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก มีกระบวนการ 5 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินผลการใช้หลักสูตร 2) ขั้นวางแผนออกแบบการประเมินผลการใช้หลักสูตร 3) ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลการใช้หลักสูตร 4) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลการใช้หลักสูตร 5) ขั้นรายงานผลการประเมิน ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 2 สรุปแนวคิดแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของสถานศึกษาขนาดเล็ก

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การที่ผู้อำนวยการโรงเรียนและครู โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวงค์ และโรงเรียนวัดลาดระโงง นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายและบังเกิดผลต่อนักเรียน

การประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง กระบวนการติดตามและตรวจสอบว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำไปใช้ได้ดีกับสถานการณ์จริงเพียงใด การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทำอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคประการใด เพื่อการแก้ไขปรับปรุงให้บังเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

แนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตร หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ได้จากการสังเคราะห์และบูรณาการจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการใช้เทคนิคการประชุมจากความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินผลการใช้หลักสูตร การวางแผนออกแบบการประเมินผลการใช้หลักสูตร รวบรวมข้อมูลการประเมินผลการใช้หลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลการใช้หลักสูตร และรายงานผลการประเมิน

กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินผลการใช้หลักสูตร หมายถึง การกำหนดขอบข่าย วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินด้านการใช้หลักสูตรและเป็นกรอบของการประเมินผล หรือตัวเสนอแนะรูปแบบของการประเมินผล กลุ่มผู้ให้ข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการใช้หลักสูตร ได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง

การวางแผนออกแบบการประเมินผลการใช้หลักสูตร หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการจัดอันดับปัญหาและความต้องการประชุมให้ครูและชุมชนให้รับทราบแนวทาง แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ แผนงาน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง กำหนดแหล่งข้อมูล ปฏิทินการดำเนินงาน วิธีดำเนินงาน กำหนดงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ในการประเมินผลการใช้หลักสูตร

รวบรวมข้อมูลการประเมินผลการใช้หลักสูตร หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการนำแนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตร ที่ได้จัดทำขึ้นมาปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยมีการควบคุม กำกับ ติดตามอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งได้แก่กิจกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติตามแผน ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ

วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลการใช้หลักสูตร หมายถึง การกำหนดวิธีการจัดระบบข้อมูล จำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และพิจารณาเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ จากนั้นจึงวิเคราะห์และ/หรือสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่เพียงใด

รายงานผลการประเมิน หมายถึง ภายหลังจากนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว จัดทำรายงานและเสนอผลการประเมิน โดยพิจารณาตัดสินออกมาในรูปแบบความเรียง และการรายงานผลการประเมินจะมุ่งเสนอข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่าเมื่อนำไปปฏิบัติจริงแล้วมีคุณภาพหรือไม่เพียงใด มีส่วนใดบ้างที่ควรแก้ไขปรับปรุงหรือยกเลิก

ผลการใช้แนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผลด้านความพึงพอใจ วัดจากความพึงพอใจของผู้อำนวยการ โรงเรียน ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนวัดท่าใหม่ ที่มีต่อการใช้แนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 หมายถึง หน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 และมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ประกอบกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2 เขต ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ที่ใช้เป็นกรณีศึกษาวิจัยได้แก่

1. โรงเรียนวัดท่าใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. โรงเรียนวัดศรีวงค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
3. โรงเรียนวัดลาดระโงง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

ผู้อำนวยการโรงเรียน หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน มีหน้าที่บริหารงานทุกด้านในโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวงค์ และ โรงเรียนวัดลาดระโงง

ครู หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนการสอนของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภวังค์ และโรงเรียนวัดลาดระโห่ง

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับคัดเลือกจากสถานศึกษา และชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีบทบาทด้านการแสดงความคิดเห็น กำกับดูแล และติดตาม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภวังค์ และโรงเรียนวัดลาดระโห่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศหรือแนวทางให้ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครู ได้นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน